

De Orgelvriend

Orgaan van de

Vereniging

Van

Orgelvrienden

58^e jaargang nummer 6

Inhoudsopgave

Mededelingen bestuur	1
Notulen vorige vergadering.....	3
Orgelmaker Rudolph Garrels	4
Orgel Grote Kerk te Maassluis	5
Orgel in Herv. Kerk te Maasland	6
Eerste concert op het Meere-orgel te Sommelsdijk	8
Planning Seizoen 2013/2014	9

Mededelingen bestuur

Uitnodiging voor de orgelreis DV 31 mei 2014
Aanvang: 10.00 uur, Grote Kerk te Maassluis

Locaties: Grote Kerk te Maassluis en de Hervormde Kerk te Maasland

Dit jaar zoeken we het met de orgelreis wat dichterbij en wel in Maassluis en Maasland. Twee mooie kerken met interessante orgels staan op het programma. Voor wie de historie van Maassluis nagaat (bijvoorbeeld via wikipedia) ziet dat deze stad veel beroemdheden heeft voortgebracht. Zelfs daar wordt het befaamde Garrels orgel genoemd en weldoener Govert van Wijn, die het orgel geschonken heeft. Na ons bezoek 's morgens aan het mooie stadje Maassluis hopen we de A20 over te steken naar Maasland. Daar hopen we de Hervormde Kerk te bezoeken en het Witte orgel te bespelen. Al met al heeft Maarten Vos weer zijn best gedaan om ons mee te nemen naar heel wat orgelmoois! We hopen uiteraard dat u of jij er ook dit jaar weer bij bent om van elkaars orgelspel te genieten, elkaar weer te ontmoeten en bij te praten. Na ons bezoek aan het Witte orgel te Maasland steken we nogmaals de A20 over voor het *vaste programma onderdeel* van de orgelreis. Uiteraard heb ik het dan over het diner bij de Chinees die ook dit jaar weer zorgvuldig is uitgezocht (en misschien wel voorgeproefd) door Maarten en Corrie.

Verderop in deze Orgelvriend vindt u informatie over de orgelreis, de prijzen, opgave, aanvangstijden en de betreffende orgels. We hopen dit jaar weer met eigen vervoer richting 'de overkant' af te reizen. Schroom niet om contact op te nemen met een van de bestuursleden voor een mooie carpool-afspraken. Ik hoop u dan ook weer allemaal in goede gezondheid te mogen ontmoeten.

We zien er naar uit!

Namens het bestuur,
Krijn Padmos, voorzitter

De praktische zaken rondom de orgelreis

Tijd	Plaats (adressen: zie artikel Maarten Vos elders in dit blad)
10.00 uur	Groote Kerk Maassluis - ontvangst door Dhr. Jaap Kronenburg. - bespeling van het orgel door deelnemers.
13-14 uur	Reis naar Maasland en tijd voor het nuttigen van de door u meegebrachte lunch.
14.00 uur	Hervormde Kerk te Maasland - ontvangst door Dhr. Cees Kelderman. - bespeling van de orgels door deelnemers.
17.00 uur	Einde.
Na 17.00 uur	Het bekende <i>VVO Diner</i> bij Chinees Restaurant de Gouden Kom.

U ziet: een programma met interessante orgels! Om de dag goed te laten verlopen zijn er een aantal dingen belangrijk om te weten:

Vooraf:

- U kunt zich **per mail** opgeven bij de penningmeester, Dingeman Wolfert (dwolfert@solcon.nl). Indien u niet over mail beschikt, dan kunt u zich telefonisch opgeven bij Riet Hoekman (0187-602062).
- Als u zich opgeeft, dient u dat *uiterlijk* **vrijdag 23 mei** te doen. Als u zich daarna op wilt geven is dat (om organisatorische redenen) niet meer mogelijk of erg lastig. Bij afmelding na deze datum moeten we u €20 in rekening brengen (tenzij door ziekte of andere onvoorziene omstandigheden, natuurlijk). Dit is allemaal wat 'strenger' dan eerdere jaren, maar onze ervaring is dat we soms tot op het laatste moment nog wijzigingen krijgen in het aantal deelnemers en dat is bepaald niet leuk.
- Bij uw opgave dient u te vermelden **wat** u gaat spelen en ook **waar**. Gaarne ook een indicatie van de **tijdsduur** van de te spelen stukken aangeven. Houdt u aub. rekening met de lengte van uw te spelen werk. We willen graag iedereen aan bod laten komen.
- De **kosten** voor de orgelreis zijn:
 1. voor jeugdleden en studenten €30;
 2. voor gewone leden: €35,- per persoon
 3. voor niet-leden €40,-

Dit bedrag kunt u (*bij voorkeur*) overmaken op het rekeningnummer van de penningmeester of ter plekke voldoen aan Dingeman.

Het rekeningnummer is: 1577216 (IBAN: NL66INGB0001577216) t.n.v. Penningmeester VVO te Dirksland.

- We hopen ook dit jaar weer met eigen vervoer richting Maassluis/Maasland te reizen. Schroom niet om contact op te nemen met een van de bestuursleden voor een mooie carpool-afspraken.

Notulen vorige vergadering

Verslag van de speelmiddag gehouden op zaterdag 5 april 2014 in de Bethabarakerk te Oud-Beijerland.

Aanwezig: 15 leden.

Afwezig met kennisgeving: J.S. Huijser, P. Kieviet, A. Kieviet, W. Visser, M. Hameeteman, J. Tanis.

De leden worden ontvangen in deze kerk door de organist J.P. van den Hoek.

Opening:

De voorzitter Krijn Padmos opent de vergadering met het lezen van Psalm 22 vanaf vers 13 en gaat voor in gebed. Vervolgens wordt psalm 22 vers 13 en 16 gezongen door de aanwezigen onder orgelbegeleiding van bovengenoemde organist.

Ingekomen stukken en mededelingen:

De afwezigen worden vermeld. De aanstaande orgelreis gaat met eigen vervoer; wel is carpoolen mogelijk en gewenst. De gehouden workshop in Tholen wordt als erg goed beoordeeld door de aanwezigen. Tijdens het orgelspel werd wel veel met elkaar gepraat, wat voor echte luisteraars storend kan zijn.

Het orgelconcours wordt gehouden op zaterdag 11 oktober; binnenkort komt er een eerste persbericht in o.a. het Eilandennieuws.

Notulen vorige vergaderingen te Dordrecht en te Tholen.

Er zijn geen opmerkingen over deze notulen.

Rondvraag: Geen van de aanwezigen maakt hier gebruik van.

Pauze.

Er wordt koffie geserveerd door de koster B.E. Engelen en zijn echtgenote, waarbij Riet Hoekman trakteert op heerlijke cake.

Bespelen orgel.

Dhr. van den Hoek demonstreert daarna de registers van het orgel, waarbij het wel even wennen is aan de vele apart klinkende namen ervan. Daarna is er gelegenheid voor de aanwezigen om het orgel zelf te bespelen (zie onderstaande lijst).

Sluiting.

De voorzitter bedankt de organist voor de hartelijke ontvangst en de begeleiding van deze speelmiddag en sluit de vergadering met dankgebed.

Koos Don, secretaris.

Lijst van gespeelde orgelwerken in de Bethabarakerk:

Muziekstuk	Componist	Organist
Psalm 140 2 variaties	J.P. Sweelinck	Els Gebraad
"Great is Thy faithfulness"	D. Sanderman	Gerard Hoogmoed
Berceuse	L. Vierne	Hans van Heemst
"Nun ruhen alle Walder"	Chr. Rinck	Krijn Padmos
"O Lamm Gottes unschuldig"	J.S. Bach	Riet Hoekman
Kabouter-parade	Folk Dean	Joris Lugtenburg
Trumpet voluntary	J. Bennett	Kees Grinwis
Psalm 42	W. Bonhoff	Robert Bestman
Psalm 137	M. Vos	Maarten Vos
Voluntary VI	J. Stanley	Koos Don
"Neem mijn leven laat het Heer"	Trad.	Maarten Tanis
Largo uit Sonate IV	C.Ph.E. Bach	Liesbeth Steur
Chorale	N. Rawsthorne	Dirk Haazebroek

Orgelmaker Rudolph Garrels

Omdat we op DV 31 mei de jaarlijkse orgelreis hopen te maken naar Maassluis en Maasland wil ik iets over de orgelmaker Garrels vermelden. Hij was de maker van zowel het orgel in Maassluis als het vroegere orgel in Maasland, wat helaas in 1945 afgebrand is. Rudolph werd geboren in het Oostfrieze Norden en werd op 25 maart 1675 gedoopt in de Ludgerikirche in Norden (daar waar het prachtige Schnitgerorgel uit 1686 – 1691/92 staat).

Als jonge orgelmaker werkte hij in de werkplaats van Arp Schnitger. Hij werkte als gezelschap met de bouw van het prachtige orgel in de Academiekerk in Groningen in 1700. (thans in de der Aakerk). Arp Schnitger droeg hem ook op het orgel in Sneek te bouwen (1709-1711). Interessant is het te weten dat Garrels voor de kerk in Norden, daar waar Schnitger het imposante orgel plaatste, de prachtige kansel met het indrukwekkende klankbord erboven heeft gemaakt in 1712.

Vanuit Groningen maakte Garrels zelfstandig orgels, in het begin met medewerking van Johan Radeker, zoals dat o.a. in Anloo in 1718. Na Schnitger's dood in 1719 verhuisde Garrels van Groningen naar Leiden en in 1721 naar den Haag. Op 27 april 1727 trouwde hij met de uit Delft afkomstige Jannetje van de Vijver. Hun huwelijk bleef kinderloos. In dezelfde tijd dat Frans Caspar Schnitger in Alkmaar werkte, richtte hij zich meer naar de Hollandse orgelbouwtradities zoals die van Hagerbeer-Duyschot. Dat zien we ook in de orgelfronten die hij bouwde. Bouwde hij aanvankelijk in horizontale lijn, dus de grootste frontpijpen links en rechts van het hoofdwerk (volgens het Hamburger Prospekt), later ging dat in verticale lijn waarbij de grootste frontpijpen in het midden staan (zoals we zien in de fronten van Hagerbeer en Duyschot). Voorbeelden hiervan zie je onder

meer in de Westerkerk in Amsterdam, de Nieuwe Kerk in Den Haag en de Grote Kerk in Maassluis. Hoewel de andere orgelmakers zoals Duyschot en Müller discantverdubbelingen aanbrachten om “de vooijs te versterken” paste Garrels die nooit toe. Rudolph Garrels werd wel de “Duitse” Hollander genoemd. Hij overleed in 1750. Het lijkt me nuttig om hieronder de werklijst van Garrels weer te geven:

- 1713. Eelde Herv. Kerk. Nieuwbouw samen met Johan Radeker.
- 1716. Zuidlaren Herv. Kerk. Nieuwbouw samen met Johan Radeker.
- 1717-1718. Anloo, Magnuskerk. Nieuwbouw samen met Johan Radeker.
- 1717-1719. Groningen Lutherse Kerk. Vergroting orgel met zelfst. pedaal.
- 1723-1724. Den Haag, Lutherse kerk. Vergroting en ombouw bestaand orgel.
- 1724-1726. Den Haag, Oud Katholieke Kerk. Nieuwbouw (gedeeltelijk ?)
- 1725-1727. Maasland, Herv. Kerk. Nieuwbouw.
- 1729-1735. Leiden, Marekerk. Overplaatsing van het koororgel van de St. Pieterskerk naar de Marekerk. Gelijkijdig vergroting tot huidige omvang. (bevat pijpwerk uit plm. 1550)
- 1738. Sprang Capelle, Herv. K. Reparaties aan het Thomas Houben- orgel.
- 1737-1742. Purmerend, Herv. Kerk. (thans St. Nicolaaskerk) Nieuwbouw met overname van pijpwerk uit ca. 1550).
- 1739. Utrecht, Jakobikerk. Vergroting bestaande orgel met B.W. en Pedaal.
- 1749. Klundert, Herv. Kerk. Nieuwbouw.

Orgel Grote Kerk te Maassluis

Het Rudolph Garrelsorgel in Maassluis.

Het orgel in Maassluis is een schenking van de rijke viskoopman Govert van Wijn en werd gebouwd door de Schnitgerleerling Rudolph Garrels in de jaren 1730-1732. De orgelkas is een synthese tussen de Noordduitse orgelbouwstijl en invloeden van de Hollandse orgelbouwtraditie van o.a. Hagerbeer/Duyschot. Die invloeden zijn ook aanwijsbaar in de dispositiesamenstelling. Het orgel onderging

veel wijzigingen vanwege de steeds wisselende muzikale smaken die in de loop der tijd optraden. De volgende orgelmakers zijn hiermee actief geweest: in 1772-1773 door Jacobus Robbers en in 1789-1801 door Andries Wolfferts, in 1805 door Abraham Meere, in 1840 door Jonathan Bätz, in 1881 door Michael Maarschalkerweerd, in 1938-1965 door twee generaties Van Leeuwen om terug te gaan naar de oorspronkelijke toestand. Dat is niet gelukt.

In 1975 startte een ingrijpende restauratie door Pels en van Leeuwen onder begeleiding van drs. O.B. Wiersma en dr. M.A. Vente en organist Feike Asma. Een terugkeer naar de situatie van 1732 bleek niet mogelijk. De situatie van 1840 werd min of meer benaderd. Al met al

hield deze restauratie in: vernieuwing van de gehele windvoorziening; alle windladen zoveel mogelijk in oorspronkelijke vorm herstellen; de verdwenen lade (?) van het Bovenwerk opnieuw aanbrengen; en de gehele registermechaniek vervangen. Verder veel beschadigd pijpwerk herstellen en opnieuw bijmaken. Tijdens de restauratie van 2000-2002 (eveneens door Pels en van Leeuwen) werden de Open Subbas uit 1938 en de Bazuin 32 voet uit 1975 gehandhaafd. Uit dit alles blijkt dat er weinig meer over is van het oorspronkelijke orgel. De huidige dispositie van het orgel: (manuaalomvang C-g3)

Hoofdwerk Prestant 16 Octaaf 8 Holpijp 8 Octaaf 4 Nachthoorn 4 Quint 3 Octaaf 2 Cornet 4 st. discant Mixtuur 4-6 st. Scherp 4 st. Dulciaan 16 Trompet 8 <i>Tremulant</i>	Rugwerk Prestant 16 discant Prestant 8 Holpijp 8 Octaaf 4 Roerfluit 4 Quint 3 Octaaf 2 Woudfluit 2 Sexquialter 3 st. disc. Mixtuur 4-6 st. Trompet 8 <i>Tremulant</i>	Bovenwerk Baarpijp 8 Holpijp 8 Quintadeen 8 Viola 8 Prestant 4 Fluit 4 Nasard 3 Octaaf 2 Sifflet 1 Tertiaan 2 st. Mixtuur 4-5 st. Trompet 8 Dulciaan 8 Vox Humana 8 <i>Tremulant</i>	Pedaal Open Subbas 16 Bourdon 16 Roerquint 12 Octaaf 8 Octaaf 4 Mixtuur 5 st Bazuin 32 Bazuin 16 Trompet 8 Trompet 4
			Pedaalomvang C-f1
			Koppelingen H.W.+B.W. H.W. + R.W. Ped + Hoofdwerk Ped +Bovenwerk Ped.+ Rugwerk

Orgel in Herv. Kerk te Maasland

Rudolph Garrels bouwde in 1725 een nieuw orgel voor de kerk in Maasland (Ten onrechte vermeldt *“Het Vaderland”* op 6 februari 1940: Gebouwd door Johs. Duitsschot te Lelden).

Dit Garrels-orgel ging helaas verloren op 18 juni 1945 doordat tijdens het *“Bevrijdingsfeest van de Franse overheersing”* een lichtkogel op het dak

van de kerk terecht kwam en alles in lichterlaaie zette en kerk en alle inventaris met het orgel verbrandde.

In 1958 kocht men het orgel van de Nicolaïkerk in Utrecht dat moest verdwijnen omdat het nieuwe Marcussen-orgel daar een plaats kreeg. Dat instrument werd gebouwd in 1888 door J.F. Witte (fa. J Bätz & Co.)

Het orgel werd naar Maasland overgeplaatst door de Koff te Utrecht met de dispositie van 1944. Op advies van Lambert Ern  was de dispositie gewijzigd waarbij alle registers van het 2^e manuaal werden vervangen. Deze stemmen zouden gereserveerd worden voor een ooit nieuw te bouwen 3^e klavier.

Er werd een nieuwe orgelkas gemaakt, ontworpen door architect Van Essen. Op 23 december 1958 werd het orgel in gebruik genomen door de organist George Stam.

In 1972 was de situatie van het orgel heel erg slecht.

Door de heteluchtverwarming waren de laden kapot gestookt. Nieuwe laden werden toen vervaardigd door de fa. Verschueren te Heythuysen. In 2000-2001 volgde een algehele restauratie door de fa. Reil te Heerde onder advies van Hans van Nieuwkoop, later door Aart Bergwerff.

De windvoorziening werd geheel gereconstrueerd doordat de oorspronkelijke tekeningen van Witte in de Nicolaïkerk in Utrecht werden teruggevonden. Veel pijpwerk is nog origineel van Witte. De winddruk is 88 mm wk.

De dispositie van nu is ook de oorspronkelijke. Deze luidt als volgt:

Hoofdwerk (I) C-f3	Bovenwerk (II) C-f3	Pedaal C-d1
Prestant 16' (2001)	Prestant 8'	Prestant 16'
Prestant 8'	Holfluit 8'	Open subbas 16'
Violon 8'(2001)	Gemshoorn 8'	Octaafbas 8'
Roerfluit 8'	Viola 8'	Bourdon 8'
Quintadeen 8'	Salicet 4'	Fagot 16'
Octaaf 4'	Fluit 4'	
Quint 3'	Nasard 3'(2001)	Koppelingen:
Octaaf 2'	Flageolet 2'	H.W. + ped
Mixtuur 1 1/3 2-4 st	Schalmeij 8'	B.W. + ped.
Cornet 4'3-5st(v.a.g#)	Dulciaan 8'	Man. I + II
Trompet 8'	Tremulant	

Dagprogramma

Om 10 uur worden we verwacht in Maassluis door Jaap Kronenburg waar we tot 13.00 uur de gelegenheid hebben het orgel te bespelen. U kunt parkeren op het Kerkplein. Voer in uw Tom-tom in: Maassluis, Kerkplein. Daar is ruime parkeergelegenheid

Daarna worden we om 14.00 uur opgewacht door Cees Kelderman in de Herv. Kerk in Maasland, midden in het prachtige oude dorp. Tot 17.00 uur mogen we het orgel bespelen. Parkeren kunt u rondom de kerk. Maar dat is met veel auto's misschien wel een probleempje. Dus probeer maar veel te carpoolen.

Nadat we de beide orgels gehoord hebben staat er in Maassluis, in de Gouden Kom, een rijke Kantonese rijsttafel gereed. Voer in Tom-tom: Maassluis 3146 BZ, Westeinde 12.

Wij wensen u een fijne orgel dag toe op 31 mei 2014.
Maarten Vos.

Eerste concert op het Meere-orgel te Sommelsdijk

Op D.V. zaterdagavond **17 mei (aanvang 20.00 uur)** hoopt musicus Paul Kieviet een orgelconcert te geven op het Meere-orgel in de Hervormde Kerk te Sommelsdijk.

In de afgelopen maanden (januari-maart) heeft het instrument gezwegen: door vakmensen van Orgelmakerij Reil (Heerde) werd het orgel grondig onder handen genomen. Op zaterdagavond 22 maart werd het orgel in een feestelijke bijeenkomst in gebruik genomen. Inmiddels mag het orgel al weer een aantal weken dienst doen in de eredienst.

Voor het programma en verdere info: zie media.

Het concert begint om 20.00 uur en duurt ongeveer 1 uur.

Allen hartelijk welkom.

Planning Seizoen 2013/2014

12 oktober	Jaarvergadering en speelmiddag Herv. kerk Oude-Tonge
23 november	Orgelmiddag rondom Krebs te Dirksland, aanvang 13.30
1 februari	Speelmiddag
8 maart	Workshop over C.Ph.E. Bach in Tholen 14.00 uur - 17.00 uur
5 april	Speelmiddag Bethabarakerk in Oud-Beijerland
31 mei	Orgelreis 10.00 Garrels orgel Maassluis (Jaap Kronenburg) 14.00 Witte orgel Maasland (Cees Kelderman)
11 okt 2014	Orgelconcours te Oude Tonge
Nov. 2014	Jaarvergadering VVO

EMAIL

Voor een vlotte communicatie met de leden is het fijn om uw email adres te hebben.

Hebben we uw email adres nog niet, of is dit onlangs gewijzigd, dan graag deze mailen aan de redactie: riethoekman@hotmail.com

Bvbd, de redactie